

رابطه سبک‌های رهبری مربیان و انسجام گروهی تیم‌های فوتبال لیگ برتر ایران

❖ دکتر رحیم رضانی نژاد؛ دانشیار دانشگاه گیلان*
❖ میثاق حسینی کشتان؛ کارشناس ارشد تربیت بدنی دانشگاه گیلان
❖❖ دکتر محمد احسانی؛ استادیار دانشگاه تربیت مدرس تهران

چکیده: پژوهش حاضر رابطه بین سبک‌های رهبری مربیان و انسجام گروهی تیم‌های فوتبال مردان لیگ برتر ایران در فصل ۸۵-۸۶ را بررسی کرده است. پرسشنامه‌های مقیاس رهبری در ورزش (LSS) و محیط گروهی (GEQ) در اختیار هر ۱۶ تیم حاضر در لیگ قرار گرفت، اما فقط ۱۲ تیم (۲۶۴ ورزشکار) برای تکمیل پرسشنامه‌ها همکاری کردند. پرسشنامه LSS با ۴۰ سؤال پنج‌بعد سبک رهبری مربیان، و پرسشنامه GEQ با ۱۸ سؤال دویعد انسجام گروهی را اندازه‌گیری می‌کرد. ثبات درونی پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ به ترتیب ۰٫۷۱ و ۰٫۷۱ به دست آمد. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، تجزیه و تحلیل واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر و تعقیبی بونفرونی در سطح معناداری $P \leq 0.05$ استفاده شد. نتایج نشان داد انسجام گروهی با سبک‌های رهبری آموزش و تمرین، دموکراسی، حمایت اجتماعی و بازخورد مثبت رابطه مثبت و معنادار، و با سبک رهبری آمرانه رابطه منفی و معناداری دارد. مقایسه سبک رهبری مربیان نشان داد مربیان فوتبال بیشتر از سبک رهبری آموزش و تمرین (وظیفه محوری) و کمتر از سبک رهبری دموکراسی استفاده می‌کردند. بنابراین، به نظر می‌رسد سبک رهبری مربیان به خصوص سبک رهبری حمایت اجتماعی و آمرانه ارتباط بالایی با انسجام گروهی دارند.

واژگان کلیدی: انسجام اجتماعی و فوتبال، انسجام تکلیف، سبک رهبری مربیان

* E.mail: rramzani@guilan.ac.ir

است (۳). از دیدگاه مارتنز مربیان در ایفای نقش مربیگری به دنبال ایجاد شرایطی اند که هر ورزشکار حداکثر فرصت را برای موفقیت داشته باشد و در همان حال نیز به موفقیت تیمی برسد (۷). تحقیقات دو دهه اخیر در زمینه کارآیی مربیگری بیشتر بر شناخت خصوصیات مربیگری^۱

مقدمه

تیم‌های موفق ورزشی معمولاً یک ویژگی برجسته دارند که آن‌ها را از تیم‌های ناموفق متمایز می‌سازد و آن مدیریت و رهبری مؤثر، فعال، و شایسته است. سبک رهبری و رفتار مربی نقش مهمی بر عملکرد و موفقیت گروه دارد (۲). به عقیده فراست، مربی در رهبری تیم سازمان‌دهنده‌ای قوی و زیربنای هر پیشرفت

1. Coaches characteristics

از انسجام گروهی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این احساس یکدلی و همدلی در بین بازیکنان ورزش‌های گروهی و تیمی که فعل و انفعالات بیشتری در بین بازیکنان وجود دارد برجسته‌تر است.

پژوهش‌های متعددی در زمینه رفتار و سبک‌های رهبری مربیان، همچنین عوامل اثرگذار بر انسجام گروهی انجام شده است. چلادورای (۱۹۹۰) با طرح مدل چندبعدی رهبری، رفتار مربیان را متأثر از ویژگی‌های اعضا، ویژگی‌های موقعیت، و ویژگی‌های رهبری می‌داند. همچنین، عملکرد تیمی و رضایت‌مندی بازیکنان را پیامد رفتار مربیان می‌شناسد (۲۴).

هورن (۲۰۰۰) مدل کارآمدی از سبک‌های رهبری مربیان تهیه کرد. این مدل نیز تأثیر رفتار مربی بر عملکرد و رضایت‌مندی ورزشکاران را نشان می‌دهد (۱۹).

در یکی از اولین پژوهش‌هایی که از پرسشنامه مقیاس رهبری در ورزش استفاده شد، ویس و فردریچ (۱۹۸۶) در بررسی ارتباط بین رفتار و ویژگی‌های مربی با رضایت‌مندی ورزشکاران و عملکرد تیمی به این نتیجه رسیدند که ورزشکارانی که مربیان آن‌ها از سبک‌های رهبری حمایت اجتماعی، بازخورد مثبت، و دموکراتیک استفاده می‌کردند رضایت‌مندی بیشتری داشتند تا ورزشکارانی که مربیان آن‌ها از این سبک‌های رهبری کمتر بهره می‌بردند (۲۹). البته در این زمینه نتایج متناقضی وجود دارد، به طوری که ریمر و تون (۲۰۰۱) در پژوهشی

سبک‌های رهبری^۱ و الگوهای رفتاری مربی متمرکز بوده‌اند. به‌طور کلی، در این مطالعات مربی کارآمد فردی است که توانایی تغییر نتایج، اجرای موفقیت‌آمیز، و واکنش‌های روانی مثبت در تیم را دارد. مربیان لازم است هم به اجرای مهارت‌های ورزشی و هم به مهارت‌های روانی افراد و تیم توجه کنند. بنابراین، توجه به فرآیندهای فردی و گروهی یا نیازهای فردی ورزشکاران و تیم ضروری است و جزیی از کارآمدی مربی محسوب می‌شود (۲۷). در واقع، مربی در رهبری تیم سازنده‌ای قوی و زیربنای پیشرفت ورزشکاران و فراهم‌کننده بخش بزرگی از شرایط پیروزی و موفقیت است (۱).

از طرف دیگر، انجام موفقیت‌آمیز هر کار گروهی مستلزم وجود همبستگی در بین اعضای گروه است. در ورزش و به‌خصوص در ورزش‌های گروهی، شرط لازم برای تحقق هدف مشترک، داشتن وحدت و انسجام گروهی^۲ است که بی‌تردید مربی در این زمینه نقش کلیدی دارد (۶). روان‌شناسان ورزش معتقدند تعیین هدف مشترکی که بتواند تلاش‌های گروه را متمرکز کند، برای دستیابی به موفقیت جنبه حیاتی دارد (۴). احساس باهم بودن یک ویژگی تیمی است که انسجام گروهی نامیده می‌شود. در ورزش‌های گروهی، افراد با یکدیگر کنش متقابل دارند و موفقیت زمانی حاصل می‌شود که اعضای تیم به شیوه‌ای مؤثر و هماهنگ با هم کار کنند. اینجاست که نقش مربی به عنوان رهبر و هماهنگ‌کننده بیشتر مشخص خواهد شد و سبک رهبری او بر ایجاد انسجام و هماهنگی نقش بسزایی دارد (۶).

به نظر می‌رسد رفتار مربیان ادراک بازیکنان

1. Leadership styles
2. Group cohesion

مربیان و انسجام اجتماعی مشاهده نکردند (۲۴). نتایج پژوهش‌ها در مورد ارتباط انواع سبک‌های رهبری مربیان با ابعاد مختلف انسجام گروهی یکسان و مشابه نیست. البته این پژوهش‌ها در سطح ورزش حرفه‌ای صورت نگرفته‌اند و بیشتر به سطوح آماتور و دانشجویی محدودند. همچنین، به نظر می‌رسد این روابط باید در فرهنگ‌های مختلف، به‌ویژه در ورزش پرطرفدار کشور ما، فوتبال، بررسی شوند.

به همین منظور، در پژوهش حاضر سبک رهبری مربیان در قالب پنج سبک متداول آموزش و تمرین، حمایت اجتماعی، دموکراسی، آمرانه، و بازخورد مثبت بررسی شد. رفتار آموزش و تمرین رفتاری است برای بهبود بازی ورزشکاران از طریق آموزش تکنیک‌ها. در ورزش‌های تیمی به هماهنگی نمودن فعالیت‌های اعضای تیم رفتار آموزش و تمرین گفته می‌شود. در این سبک، مربی بر آموزش نقاط قوت و ضعف و بهبود مهارت‌های بازیکنان تأکید می‌کند. رفتار دموکراتیک، به اجازه مشارکت ورزشکاران در تصمیم‌گیری‌های مربوط به تعیین اهداف گروهی و روش‌های دستیابی به آن اهداف گفته می‌شود. در این رفتار مربی به تنهایی تصمیم نمی‌گیرد و نظر بازیکنان را در تصمیم‌گیری در مورد روش بازی و تمرین و موضوعات مهم مربیگری جویا می‌شود.

رفتار آمرانه رفتاری است که مربی به هیچ وجه بازیکنان را در تصمیم‌گیری‌ها و مسائل تیم دخالت نمی‌دهد و بازیکنان باید به دستورات

درباره بازیکنان تنیس، کاکيوگلو (۲۰۰۳) در پژوهشی درباره فوتبالیست‌ها، و کلاریک (۲۰۰۴) نیز در پژوهشی درباره دانشجویان ورزشکار نشان دادند رابطه‌ای بین سبک رهبری مربیان و رضایت‌مندی ورزشکاران وجود ندارد (۲۱، ۱۳ و ۲۶).

بعد از موضوع رابطه سبک رهبری مربیان با رضایت‌مندی ورزشکاران، انسجام گروهی مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت. وستر و ویس (۱۹۹۱) در اولین مطالعه در این زمینه درباره فوتبالیست‌های پسر دبیرستانی دریافتند در تیم‌هایی که مربیان نشان بیشتر از سبک دموکراسی استفاده می‌کنند و مقدار زیادی رفتار حمایت اجتماعی، بازخورد مثبت، و آموزش و تمرین را به کار می‌برند انسجام بالاتری مشاهده می‌شود (۳۰).

شلدز و همکاران (۱۹۹۷) در پژوهشی درباره بازیکنان بیسبال و سافتبال، چاو و بروس (۱۹۹۹) در پژوهشی درباره تیم‌های مختلف ورزشی، رنج (۲۰۰۲) نیز در پژوهشی درباره تیم‌های فوتبال دانشگاهی بین رفتار مربیان و انسجام گروهی ارتباط معناداری مشاهده کردند (۲۵، ۱۷ و ۲۸).

روناین (۲۰۰۴) نیز در مطالعه‌ای درباره تیم‌های دانشجویی نشان داد بین ادراک ورزشکاران از انسجام گروهی در طول فصل، با ادراک آنان از سطوح بالای رفتار آموزشی، دموکراسی، حمایت اجتماعی، بازخورد مثبت، و بازخورد اطلاعات^۱، همچنین سطوح پایینی از رفتار آمرانه و رفتار تنبیهی^۲ همبستگی مثبتی وجود دارد (۲۷).

این در حالی است که پیس و کوزاب (۱۹۹۴) رابطه معناداری بین سبک‌های رهبری

1. Informational feedback

2. Punishment-oriented feedback

مربی گوش دهند.

در رفتار حمایت اجتماعی مربی برای ارضای نیازهای متقابل و شخصی ورزشکاران تلاش می‌کند، رابطه‌ای دوستانه با بازیکنان برقرار می‌کند، مسائل و مشکلات بازیکنان را بررسی و حل و فصل می‌کند، و اختلافات بین اعضای تیم را برطرف می‌کند.

در نهایت، رفتار بازخورد مثبت یا پاداش‌دهی رفتاری است که مربی از ورزشکاران تقدیر و از بازی بازیکنان و همکاری‌شان تعریف می‌کند (۲۷). همچنین **انسجام گروهی** نیز شامل انسجام اجتماعی و انسجام تکلیف است. انسجام اجتماعی عبارت است از میزان جدایی بین فردی در بین اعضای گروه؛ یعنی، میزانی که گروه اجازه می‌دهد فرد به هدف دلخواه خود برسد. انسجام تکلیف نیز عبارت است از ارزیابی عملی ورزشکاران از سطح تلاش هماهنگ یا کار تیمی گروه‌هایشان. به عبارت دیگر، انسجام تکلیف نشان می‌دهد تا چه اندازه تیم و هر یک از اعضای گروه به هدف‌های خود می‌رسند (۱۵).

تعداد پژوهش‌های مربوط به سبک رهبری در داخل کشور و در زمینه ورزش اندک است، به‌خصوص در زمینه انسجام گروهی مطالعات چندانی صورت نگرفته است (۸). همچنین، با توجه به حرفه‌ای شدن لیگ برتر فوتبال کشورمان، پژوهش‌های بیشتری در این زمینه لازم است (۹). سؤال اصلی محقق این است که مربیان تیم‌های فوتبال لیگ برتر ایران از چه سبک رهبری‌ای بیشتر استفاده می‌کنند؟ آیا بین سبک رهبری مربیان و میزان انسجام گروهی تیم‌های فوتبال لیگ برتر ایران رابطه‌ای وجود دارد؟

روش‌شناسی

جامعه آماری این پژوهش را بازیکنان ۱۶ تیم لیگ برتر (۳۰۰ مرد) تشکیل می‌دادند با دامنه سنی ۱۸ تا ۳۶ سال. نمونه پژوهش برابر با جامعه آماری بود و پرسشنامه‌ها در اختیار هر ۱۶ تیم قرار گرفت. در نهایت ۷۵ درصد جامعه آماری، یعنی ۱۲ تیم از ۱۶ تیم (۲۶۴ ورزشکار) در پژوهش حاضر شرکت کردند.

در این پژوهش ۲ پرسشنامه استفاده شد. **پرسشنامه مقیاس رهبری در ورزش** که در سال ۱۹۸۰ چلادوری و صالح بر اساس مدل چندبعدی رهبری در ورزش تهیه کردند. این ابزار در قالب ۴۰ سؤال، سبک رهبری مربیان را در پنج‌بعد رفتار آموزش و تمرین، آمرانه، دموکراسی، حمایت اجتماعی، و بازخورد مثبت ارزیابی می‌کند. پاسخ‌ها بر اساس مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت، شامل هرگز (۱)، به‌ندرت (۲)، گاه‌گاهی (۳)، اغلب (۴)، و همیشه (۵) ارزش‌گذاری شدند. ثبات درونی این پرسشنامه را محققان $r=0.75$ گزارش کردند (۱۸).

یوسفی (۱۳۸۶) نیز ثبات درونی این پرسشنامه را $r=0.91$ گزارش کرد (۱۰). پژوهش‌های زیادی با استفاده از پرسشنامه مقیاس رهبری در ورزش اجرا شده‌اند. به‌طور کلی، مطالعات روایی این پرسشنامه را تأیید کرده‌اند.

ریمر و تون (۲۰۰۱) ساختار زیرمقیاس‌های این پرسشنامه را معتبر و پایا تشخیص دادند (۲۶).

پرسشنامه محیط گروهی رانیز در سال ۱۹۸۵ کارون، ویدمایر، و براولی بر اساس مدل مفهومی کارون (۱۹۸۲) برای اندازه‌گیری میزان انسجام گروهی در تیم‌های ورزشی تهیه کردند که در

واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر و تعقیبی بونفرونی در سطح معناداری $P \leq 0,05$ استفاده شد.

یافته‌ها

میانگین سنی بازیکنان ۲۵ سال ($SD=3,45$) و سابقه فعالیت باشگاهی بازیکنان نیز ۵,۲ سال ($SD=2,73$) بود. با آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، فرض عدم طبیعی بودن توزیع طبیعی داده‌ها رد شد. به منظور شناخت سبک رهبری اصلی و غالب مربیان، ابتدا از آزمون تجزیه و تحلیل واریانس (اندازه‌گیری‌های مکرر) استفاده شد که نشان داد مربیان حاضر در لیگ برتر فوتبال ایران بیشتر از سبک رهبری آموزش و تمرین و کمتر از سبک دموکراسی استفاده می‌کنند. این تفاوت نیز معنادار بود (جدول ۱ و شکل ۱).

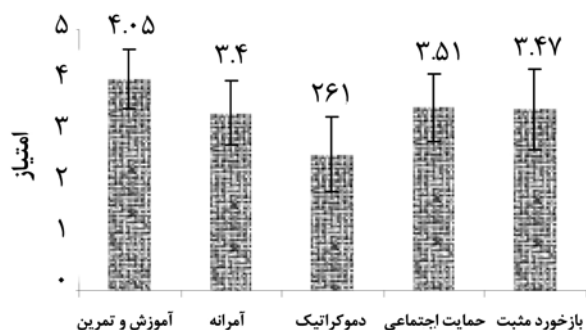
قالب ۱۸ سؤال، انسجام گروهی را در دو بعد انسجام تکلیف، و انسجام اجتماعی اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ‌ها بر اساس مقیاس ۹ ارزشی لیکرت از کاملاً موافقم (۹) تا کاملاً مخالفم (۱) ارزش‌گذاری شدند (۱۵).

محمد مرادی (۱۳۸۳) ثبات درونی خرده مقیاس‌های انسجام اجتماعی و تکلیف این پرسشنامه را به ترتیب ۰,۷۲ و ۰,۷۱ گزارش کرد (۸).

هورن (۲۰۰۲) توان این پرسشنامه را در رشته‌های مختلف ورزشی تأیید کرده است (۱۹). پس از هماهنگی با فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران و مدیرعاملان باشگاه‌ها، پرسشنامه‌ها در روز قبل از مسابقه و در هتل اقامت تیم‌ها در اختیار بازیکنان قرار گرفت و در همان جلسه پس از ۳۰ دقیقه جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، و تجزیه و تحلیل

جدول ۱. مقایسه سبک رهبری مربیان

P	df	F	M±SD	سبک رهبری
۰,۰۵*	۴	۲۱۴,۱	۴,۰۵±۰,۵۸	آموزش و تمرین
			۳,۴۰±۰,۶۳	آمرانه
			۲,۶۱±۰,۷۲	دموکراسی
			۳,۵۱±۰,۶۵	حمایت اجتماعی
			۳,۴۷±۰,۷۸	بازخورد مثبت

شکل ۱. مقایسه سبک رهبری مربیان از دیدگاه ورزشکاران

تکلیف رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین، بین سبک‌های رهبری آموزش و تمرین، دموکراسی، حمایت اجتماعی، و بازخورد مثبت با انسجام اجتماعی تیم‌های فوتبال لیگ برتر رابطه مثبت و معنادار، و بین سبک رهبری آمرانه با انسجام اجتماعی رابطه منفی و معناداری مشاهده شد (جدول ۳).

با توجه به اطلاعات جدول ۳، بیشترین ضریب همبستگی منفی بین سبک رهبری آمرانه با انسجام گروهی است (۰/۵- و ۰/۷۳-). بیشترین ضریب همبستگی مثبت بین سبک رهبری حمایت اجتماعی با انسجام گروهی (۰/۴۹ و ۰/۴۲) وجود دارد. در کل، نتایج آزمون همبستگی پیرسون رابطه معناداری را بین انسجام گروهی (انسجام کل) و سبک‌های رهبری مربیان نشان داد.

نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی نشان داد تفاوت معناداری بین سبک رهبری آموزش و تمرین با سبک‌های رهبری آمرانه، دموکراسی، حمایت اجتماعی، و بازخورد مثبت وجود دارد، ولی فقط بین سبک رهبری آمرانه با سبک رهبری دموکراسی، همچنین بین سبک رهبری دموکراسی با سبک‌های رهبری حمایت اجتماعی و بازخورد مثبت تفاوت معناداری مشاهده شد. در صورتی که بین سبک رهبری آمرانه با سبک رهبری حمایت اجتماعی و بازخورد مثبت، و بین سبک رهبری حمایت اجتماعی و سبک رهبری بازخورد مثبت تفاوت معناداری وجود نداشت (جدول ۲).

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد بین سبک‌های رهبری آموزش و تمرین، دموکراسی، حمایت اجتماعی، و بازخورد مثبت با انسجام تکلیف تیم‌های فوتبال لیگ برتر رابطه مثبت و معنادار، و بین سبک رهبری آمرانه با انسجام

جدول ۲. نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی در مقایسه سبک رهبری مربیان تیم‌های فوتبال لیگ برتر ایران

P	میانگین اختلاف	مقایسه سبک رهبری مربیان
۰,۰۵*	۰,۶۵	آمرانه
۰,۰۵*	۱,۴۴	دموکراسی
۰,۰۵*	۰,۵۴	حمایت اجتماعی
۰,۰۵*	۰,۵۸	بازخورد مثبت
۰,۰۵*	۰,۷۹	دموکراسی
۱,۰۰	-۰,۱۰	حمایت اجتماعی
۱,۰۰	-۰,۰۷	بازخورد مثبت
۰,۰۵*	-۰,۸۹	حمایت اجتماعی
۰,۰۵*	-۰,۸۶	بازخورد مثبت
۱,۰۰	۰,۰۳	بازخورد مثبت

جدول ۳. رابطه سبک رهبری مربیان و انسجام گروهی تیم‌های فوتبال لیگ برتر ایران

بازخورد مثبت	حمایت اجتماعی	دموکراسی	آمرانه	آموزش و تمرین	سبک رهبری انسجام گروهی	
۰,۳۵*	۰,۴۹*	۰,۲۸*	-۰,۵۱*	۰,۴۷*	انسجام تکلیف	ضریب همبستگی پیرسون
۰,۳۰*	۰,۴۲*	۰,۲۵*	-۰,۷۳*	۰,۴۰*	انسجام اجتماعی	

بحث و نتیجه‌گیری

مشاهده نشد که نشان می‌دهد مربیان به مسائل اجتماعی و رفاهی و تشویق بازیکنان نیز توجه دارند.

مرادی (۱۳۸۳) در پژوهشی درباره تیم‌های حرفه‌ای بسکتبال و بنت و مانوئل (۲۰۰۰) نیز در پژوهشی درباره مربیان بیسبال گزارش کردند مربیان سبک رهبری آموزش و تمرین را بیش از سایر سبک‌های رهبری به کار می‌برند که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد (۸ و ۱۲). با توجه به یافته‌های این دو پژوهش و پژوهش حاضر که در سطح اول فوتبال کشور انجام شد، به نظر می‌رسد رشد فنی مربیان حاضر در لیگ برتر فوتبال کشور بهبود یافته و مربیان بیشتر تلاش خود را بر آموزش

تحلیل یافته‌های پژوهش نشان داد مربیان حاضر در لیگ برتر فوتبال ایران بیشتر از سبک رهبری آموزش و تمرین و کمتر از سبک رهبری دموکراسی استفاده می‌کنند. بنابراین، از دید بازیکنان فوتبال، مربیان بر آموزش مهارت‌ها، تکنیک‌ها و تاکتیک‌ها، همچنین انجام تمرینات تأکید ویژه‌ای دارند. این در حالی است که مربیان به نظر بازیکنان در تصمیم‌گیری درباره شیوه‌های تمرین و اتخاذ راهبرد مناسب در مسابقات و به طور کلی مسائل مربوط به تیم کمتر توجه می‌کنند و معمولاً به تنهایی تصمیم می‌گیرند. در مورد سایر سبک‌های رهبری مربیان تفاوت قابل توجهی

دموکراسی ترجیح دهند. در کل آنچه از مقایسه رفتار مربیان برمی‌آید نشان می‌دهد مربیان فوتبال حاضر در لیگ برتر فوتبال کشورمان از سبک‌ها و رفتارهای متفاوتی استفاده می‌کنند. توجه به ماهیت و شرایط این رشته و سطحی که مربیان در آن فعالیت می‌کنند باعث شده این مربیان مسائل آموزشی، تکنیکی، و تاکتیکی بازیکنان را در اولویت قرار دهند.

نتایج پژوهش بین انسجام تکلیف و اجتماعی با سبک‌های رهبری آموزش و تمرین، دموکراسی، حمایت اجتماعی و بازخورد مثبت رابطه مثبت و معناداری و با سبک رهبری آمرانه رابطه منفی و معناداری نشان داد. این یافته با نتایج مرادی (۱۳۸۳)، شلدز و همکاران (۱۹۹۷)، چاو و بروس (۱۹۹۹)، و روناین (۲۰۰۴) همخوانی دارد (۲۸، ۱۷، ۲۷ و ۲۸).

البته، وستر و ویس (۱۹۹۱) در پژوهشی درباره فوتبال‌بلیست‌های دبیرستانی، رنج (۲۰۰۲) در پژوهشی درباره تیم‌های فوتبال دانشگاهی، و مورای (۲۰۰۶) نیز در پژوهشی درباره تیم‌های فوتبال و بیسیال دبیرستانی بین سبک‌های رهبری آموزش و تمرین، دموکراسی، حمایت اجتماعی، و بازخورد مثبت با انسجام گروهی (انسجام تکلیف و اجتماعی) رابطه مثبت و معناداری را گزارش کردند (۲۵، ۲۲ و ۳۰).

پیس و کوزاب (۱۹۹۴) نیز در تیم‌های بسکتبال دختران دبیرستانی فقط بین بعد تکلیف انسجام گروهی و سبک‌های رهبری آموزش و تمرین، دموکراسی، حمایت اجتماعی، و بازخورد مثبت رابطه مثبت و معناداری مشاهده کردند (۲۴).

پژوهشگران دیگری مانند نولان و همکاران (۲۰۰۰) بین سبک رهبری بازخورد مثبت با انسجام

تمرینات پیشرفته و به‌کارگیری تاکتیک‌ها و راهبردهای مناسب گذاشته‌اند. این مسئله در بهبود پیشرفت روزافزون لیگ برتر فوتبال کشورمان مشهود است.

نتایج پژوهش کاظمی (۱۳۷۹) درباره تیم‌های بسکتبال حرفه‌ای زنان، مشابه نتایج پژوهش مرادی (۱۳۸۳)، و بنت و مانوئل (۲۰۰۰) است. هر سه نفر برتری سبک رهبری آمرانه را نشان دادند که با نتایج پژوهش حاضر در تناقض است (۵). چنین به نظر می‌رسد که استفاده کمتر مربیان فوتبال لیگ برتر از رفتار دموکراسی، با حرفه‌ای‌تر شدن ورزش در لیگ‌های مختلف (به‌خصوص فوتبال) مربیان فاصله دارد، حدود مورد نیاز بین مربی و بازیکن را حفظ می‌کند، و در موضوعات مختلف مربوط به تیم کمتر نظر بازیکنان اهمیت دارد. همچنین، احتمالاً نوع رشته ورزشی و سطح تیم‌های ورزشی باعث تفاوت نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های قبلی است.

مثلاً، کلاکستون و لیسلی (۱۹۸۶) پی بردند مربیان فوتبال آمرانه‌تر رفتار می‌کنند (۱۰). با این همه و با در نظر گرفتن متغیرهایی همچون رشته ورزشی، سطح تیم‌ها و بازیکنان مورد آزمون، و ویژگی‌های مربیان و بازیکنان می‌توان چنین نتیجه گرفت که مربیان فوتبال در سطح حرفه‌ای آمرانه‌تر رفتار می‌کنند. ضمناً، سبک رهبری آموزش و تمرین مشابه و متمایل به سبک رهبری وظیفه‌مدار یا تکلیف‌محور است که در مقابل سبک رهبری رابطه‌مدار قرار دارد. سبک رهبری وظیفه‌مدار تلفیقی است از سبک رهبری آموزش و تمرین، و سبک آمرانه. بنابراین، منطقی و قابل توجیه به نظر می‌رسد مربیانی که بر آموزش و تمرین و وظیفه‌مداری تأکید می‌کنند رفتار آمرانه را به رفتار

روش دستیابی به آن را با مشارکت بازیکنان انجام دهند. این بدان معناست که در استفاده از رفتار آمرانه احتیاط بیشتری به خرج دهند، زیرا استفاده نابه‌جا از رفتار آمرانه تا حد بسیار زیادی سطوح انسجام گروهی را کاهش می‌دهد و روحیه و اتحاد موجود بین بازیکنان را از بین می‌برد.

در پایان لازم به ذکر است که این احتمال نیز وجود دارد که ادراک ورزشکاران از رفتار مربیان و انسجام گروهی را عامل سومی به نام عملکرد تیمی تعدیل کند. بر اساس نتایج پژوهش‌های کارون و همکاران (۲۰۰۲) و اسلاتر و سوئل (۱۹۹۴) عملکرد تیمی و انسجام گروهی ارتباطی دوسویه و متقابل دارند که ممکن است ارتباط بین سبک رهبری مربیان با انسجام گروهی را تحت تأثیر قرار دهد (۱۶)، زیرا بازیکنان تیم‌هایی که عملکرد مطلوب دارند (تیم‌های موفق) احساس انسجام بیشتری می‌کنند که بر ادراک آن‌ها از رفتار مربی تأثیر می‌گذارد. این مسئله درباره بازیکنان تیم‌های ناموفق نیز صادق است.

تشکر

با سپاس از حمایت کمیته ملی المپیک و فدراسیون فوتبال جمهوری اسلامی ایران، و با تشکر فراوان از مدیرعاملان، سرپرستان، مربیان، و بازیکنان تیم‌های فوتبال لیگ برتر ایران در رقابت‌های فصل ۸۵-۸۶ که همکاری‌های لازم را با پژوهشگر انجام دادند.

اجتماعی، بیچسن (۲۰۰۰) بین سبک رهبری تحول‌گرا با انسجام گروهی، و هانگ (۲۰۰۴) بین سبک رهبری کاریزماتیک با انسجام گروهی رابطه مثبت و معناداری گزارش کردند (۲۰، ۱۱ و ۲۳).

اما، کلاریک (۲۰۰۴) در مورد بازیکنان دبیرستانی رشته‌های مختلف، بین سبک رهبری مربیان با انسجام گروهی و رضایت‌مندی بازیکنان رابطه معناداری مشاهده نکرد (۲۱).

به طور کلی، با توجه به نتایج این پژوهش و سایر پژوهش‌ها، همچنین با توجه به آنچه در مدل مفهومی کارون (۱۹۸۲) عنوان شده، چنین به نظر می‌رسد که سبک رهبری و رفتار مربیان یکی از عوامل مهم و اثرگذار بر انسجام گروهی است. همچنین، رفتار حمایت اجتماعی، آموزش و تمرین، بازخورد مثبت، و دموکراسی مربیان باعث افزایش سطوح انسجام گروهی می‌شود و رفتار آمرانه نیز به مقدار زیادی باعث کاهش سطوح انسجام گروهی می‌گردد.

با توجه به ضریب همبستگی بالا و مثبت بین رفتار حمایت اجتماعی و آموزش و تمرین با انسجام گروهی، همچنین ضریب همبستگی بالا و منفی بین رفتار آمرانه مربیان و انسجام گروهی، مربیان می‌توانند با برقراری رابطه دوسویه با بازیکنان، بررسی مشکلات بازیکنان، همچنین حل و فصل اختلافات بین اعضای تیم، در صدد حفظ و افزایش روحیه تیمی و انسجام گروهی بر آیند؛ ضمن اینکه مربیان با راهنمایی‌های تکنیکی و تاکتیکی در هنگام رقابت و تمرین، بر آموزش نقاط ضعف و قوت، و بهبود مهارت‌های بازیکنان اهتمام ورزند. در نهایت، لازم است از ایجاد فاصله و جدایی بین خود و بازیکنان پرهیز کنند و تصمیم‌گیری‌های مربوط به تعیین اهداف گروهی و

منابع

۱. افضل‌پور، محمد اسماعیل؛ رضا قراخانلو؛ و احمد خداداد، ۱۳۸۳، «ارزشیابی نقش مربیان خارجی در موفقیت تیم‌های ملی و باشگاهی فوتبال ایران»، نشریه المپیک، (۲۷): ۵۱-۷۱.
۲. انشل، مارک اچ، ۱۳۸۰، روان‌شناسی ورزش، از تئوری تا عمل، ترجمه سیدعلی اصغر مسدد، انتشارات اطلاعات.
۳. جباری، غلامرضا و همکاران، ۱۳۷۹، «بررسی سبک رهبری، توانایی‌ها و نحوه عملکرد مربیان فوتبال باشگاه‌های دسته اول و دوم کشور (جام آزادگان)»، نشریه حرکت، (۶): ۱۰۳-۱۲۰.
۴. سپاسی، حسن؛ پروین نوریخوش؛ و بابک داوودی، ۱۳۸۵، «مقایسه نگرش مربیان و ورزشکاران لیگ برتر و غیر برتر درباره جایگاه مشاور و روان‌شناسان ورزش و رابطه آن با موفقیت ورزشی»، نشریه المپیک، (۳۵): ۷۱-۷۹.
۵. کاظمی، آرزو، ۱۳۷۹، ارتباط بین سبک‌های رهبری مربیان تیم‌های بسکتبال بانوان باشگاه‌های تهران با میزان انگیزش پیشرفت در بازیکنان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۶. لاری، ام لیث، ۱۳۸۰، مدیریت ورزشی، ترجمه هاشم کوزه‌چیان، انتشارات دانش‌افروز.
۷. مارتنز، رینر، ۱۳۸۵، روان‌شناسی ورزشی، راهنمای مربیان، ترجمه محمد خبیری، انتشارات بامداد کتاب.
۸. مرادی، محمدرضا، ۱۳۸۳، بررسی ارتباط بین سبک رهبری مربیان با انسجام گروهی بازیکنان در تیم‌های بسکتبال لیگ برتر باشگاه‌های کشور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
۹. مقامی، مهدی؛ مهدی کارگرفرد؛ وحید ذوالاکتاف، ۱۳۸۴، «آگاهی و عملکرد فوتبالیست‌های حرفه‌ای نسبت به راهکارهای پیشگیری از آسیب»، نشریه المپیک، (۳۰): ۱۰۹-۱۲۱.
۱۰. یوسفی پاسکه، مریم، ۱۳۸۶، ارتباط سبک‌های رهبری مربیان با جو انگیزشی در تیم‌های ورزشی بانوان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت‌بدنی، دانشگاه شمال.
11. Beauchsen, S.M. (2000). "Leadership and Cohesion: An Analysis of Trends in a Woman's High School Lacrosse Team". <http://www.osu.edu/ncaa/equity.doc>.
12. Bennett, G., and M. Maneual (2000). "Leadership Style of Dixie Youth Baseball Coaches". Research Quarterly for Exercise and Sport. (71)1: 243-256.
13. Cakioglu, A. (2003). "Leadership and Satisfaction in Soccer: Examination of Congruence and Players' Position". Senior Theses. <http://www.pes.metu.edu.tr/thesis.html>
14. Carron, A.V. (1982). "Cohesiveness in Sport Groups: Interpretations and Considerations". Journal of Sport Psychology. (4): 123-138.
15. Carron, A.V.; L. Brawley and W. Widmeyer (1998). "The Measurement of Cohesiveness in Sport Groups". J. L. Duda (Ed.), Advancements in sport and exercise psychology measurements. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
16. Carron, A.V.; S.R. Bry; and M.A. Eys (2002). "Team cohesion & Team Success in Sport". Journal of Sport Science. (20)2: 119-26.
17. Chaw, M. and H. Bruce (1999). "Leadership & Cohesion in Sport Teams". Journal of Sport Psychology. (10): 102-111.
18. Chelladurai, P. and S. Saleh (1980). "Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale". Journal of Sport Psychology. (2): PP. 34-35.
19. Horn, T.S. (2002). "Coaching Effectiveness in the Sport Domain". In T.S. Horn (Ed.). Advances in Sport Psychology. Champaign, IL: Human Kinetics. 309-355.
20. Hung, Y. (2004). "The Effectiveness of Charismatic Leadership and Support toward Team Behavior and Cohesion". Research Quarterly for Exercise and Sport. (75)1: 243-256.

21. Kolaric, B. (2004). "An Examination of Coaches and Their Efforts to Maximize Team Cohesion and Team Satisfaction". Senior Theses. Saint Anselm College. [http://www.anselm.edu/internet/psych/theses/2005/kolaric/web %20page.html](http://www.anselm.edu/internet/psych/theses/2005/kolaric/web%20page.html)
22. Murray, N.P. (2006). "The Differential Effect of Team cohesion and Leadership Behavior in High School Sports". *Individual Differences Research*. (4)4: 216-225.
23. Nolan, O.; L. Russel; T. Savage; S. Shaw, and J. Thompson (2000). "The Relationship between Perceived Coaching Behaviors and Team Cohesion among School Age Cricketers in Australian Setting". http://murrayleadership.blogspot.com/2005_12_01_archive.html.
24. Peace, D.G., and S.A. Kozub (1994). "Perceived Coaching Behaviors and Team Cohesion in High School Girl's Basketball Teams". *Journal of Sport & Exercise Psychology*. (16): 85-83.
25. Rang, C.O. (2002). *The Relationship between Group Cohesion & Leadership Style & Win/Loss Record in Collegiate Soccer Player*. Unpublished Thesis. San Diego State University. USA.
26. Riemer, H.A., and K. Toon (2001). "Leadership and Satisfaction in Tennis: Examination of Congruence, Gender and Ability". *Research Quarterly for Exercise and Sport*. (72)3: 243-256.
27. Ronayne, L.S. (2004). *Effects of Coaching Behaviors on Team Dynamics: How Coaching Behaviors, Influence Team Cohesion and Collective Efficacy over the Course of a Season*. Master of Science in Sport Studies. Physical Education, Health, and Sport Studies. Miami University.
28. Shields, D.L.; D. Gardner; B.L. Bredemeier; and A. Bosro (1997). "The Relationship between Leadership Behaviors and Group Cohesion in Team Sports". *The Journal of Psychology*. (131)2: 196-210.
29. Weiss, M.R.; and W.D. Friedrichs (1986). "The Influence of Leader Behaviors, Coach Attributes, and Institutional Variables on Performance and Satisfaction of Collegiate Basketball Teams". *Journal of Sport Psychology*. (8): 332-346.
30. Wester, K.R., and M.R. Weiss (1991). "The Relationship between Perceived Coaching Behaviors and Group Cohesion in High School Football Teams". *The Sport Relationship between Coach's LeadershipPsychologist*. (5): 41-45.
20. Sibilia, V.; E. Bresciani; N. Lattuada; D. Rapetti; V. Locatelli; V. De Luca; F. Donà; C. Netti; A. Torsello; F. Guidobono (2006). "Intracerebroventricular acute and chronic administration of obestatin minimally affect food intake but not weight gain in the rat". *J Endocrinol Invest*. 29 (11): 31-4.
21. Leidy, H.J.; J.K. Gardner; B.R. Frye; M.L. Snook; M.K. Schuchert; E.L. Richard; N.I. Williams (2004). "Circulating ghrelin is sensitive to changes in body weight during a diet and exercise program in normal-weight young women". *J Clin Endocrinol Metab*. 89(6):2659-64.
22. Romon, M.; P. Lebel; C. Velly; N. Marecaux; J.C. Fruchart; J. Dallongeville (1999). "Leptin response to carbohydrate or fat meal and association with subsequent satiety and energy intake". *Am J Physiol*. 277(51).
23. Ghanbari-Niaki, A.; M. Saghebjo; F. Rahbarizadeh; M. Hedayati and H. Rajabi (2008). "A single circuit-resistance exercise has no effect on plasma obestatin levels in female college students", *Peptides*. (29), 487-490.
24. Dun, S.L.; G.C. Brailoiu; E. Brailoiu; J. Yang; J.K. Chang; N.K. Dun (2006). "Distribution and biological activity of obestatin in the rat". *J Endocrinol*. 191 (2):481-9.
25. Foster-Schubert, K.E.; A. McTiernan; R.S. Frayo; R.S. Schwartz; K.B. Rajan; Y. Yasui; S.S. Tworoger; D.E. Cummings. (2005). "Human plasma ghrelin levels increase during a one-year exercise program". *J Clin Endocrinol Metab*. 90(2):820-5.
26. Murakami, T.; Y. Shimomura; N. Fujitsuka; M. Sokabe; K. Okamura; S. Sakamoto (1997). "Enlargement glycogen store in rat liver and muscle by fructose-diet intake and exercise training". *J Appl Physiol*. 82 (3):772-5.

27. Gao, X.Y.; H.Y. Kuang; X.M. Liu; X.Y. Wang; Y.H. Pan; X.X. Ma (2007). "Decreased obestatin in plasma in metabolically obese, normal-weight men with normal glucose tolerance". *Diabetes Res Clin Pract.* 79 (1):15-26.
28. Harada, T.; T. Nakahara; D. Yasuhara; S. Kojima; K. Sagiya; H. Amitani; A. Laviano; T. Naruo; A. Inui (2008). "Obestatin, acyl ghrelin, and des-acyl ghrelin responses to an oral glucose tolerance test in the restricting type of anorexia nervosa". *Biol Psychiatry.* 15; 63(2):245-7.
29. Andersson, U.; J.T. Trebak; J.N. Nielsen; K.L. Smith; C.R. Abbott; C.J. Small; D. Carling; E.A. Richter (2005). "Exercise in rats does not alter hypothalamic AMP-activated protein kinase activity". *Biochem Biophys Res Commun.* 8; 329 (2):719-25.
30. Tang, S.Q.; Q.Y. Jiang; Y.L. Zhang; X.T. Zhu; G. Shu; P. Gao; D.Y. Feng; X.Q. Wang; X.Y. Dong (2008). "Obestatin: its physicochemical characteristics and physiological functions". *Peptides.* 29 (4):639-45.
31. Guy, J.; A. Lagaud; Andy Younga; Auzon Acenaa; Magda F. Mortona; Terrance D. Barretta and Nigel P. Shankley (2007). "Obestatin reduces food intake and suppresses body weight gain in rodents". *bbrc* doi:10.1016/j.03.138
32. Chanoine, J.P.; A.C. Wong; V. Barrios (2006). "Obestatin, acylated and total ghrelin concentrations in the perinatal rat pancreas". *Horm Res;* 66:81-8.
33. Broglio, F.; A. Benso; C. Castiglioni; C. Gottero; F. Prodam; S. Destefanis; C. Gauna; A.J. van Der Lely; R. Deghenghi; E. Arvat M. Bo and E. Ghigo (2003). "The endocrine response to ghrelin as a function of gender in humans in young and elderly subjects", *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 88. 1537-1542.